Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

3 octombrie 2019*

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 – Articolul 17 alineatul (1) – Competența în materia contractelor încheiate de consumatori – Noțiunea de «consumator» – Persoană fizică ce efectuează tranzacții pe piața internațională de schimb valutar prin intermediul unei societăți de brokeraj – Regulamentul (CE) nr. 593/2008 (Roma I) – Directiva 2004/39/CE – Noțiunea de «client obișnuit»”

În cauza C-208/18,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Nejvyšší soud (Curtea Supremă, Republica Cehă), prin decizia din 13 martie 2018, primită de Curte la 23 martie 2018, în procedura

Jana Petruchová

împotriva

FIBO Group Holdings Limited,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, doamna C. Toader și domnii A. Rosas, L. Bay Larsen și M. Safjan (raportor), judecători,

avocat general: domnul E. Tanchev,

grefier: domnul M. Aleksejev, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 31 ianuarie 2019,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru doamna Petruchová, de M. Hostinský, advokát;

– pentru FIBO Group Holdings Limited, de J. Komárek, advokát;

– pentru guvernul ceh, de M. Smolek și de J. Vláčil, în calitate de agenți;

– pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;

– pentru Comisia Europeană, de M. Šimerdová și de M. Heller, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: ceha.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 11 aprilie 2019,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Jana Petruchová, pe de o parte, și FIBO Group Holdings Limited (denumită în continuare „FIBO”), pe de altă parte, în legătură cu o cerere de plată a diferenței dintre profitul realizat de doamna Petruchová și profitul pe care ea l-ar fi obținut dacă ordinul de cumpărare a unei valute dat de aceasta din urmă ar fi fost executat de FIBO fără întârziere.

Cadrul juridic

Regulamentul nr. 1215/2012

3 Potrivit considerentelor (15), (16) și (18) ale Regulamentului nr. 1215/2012:

„(15) Normele de competență ar trebui să prezinte un mare grad de previzibilitate și să se întemeieze pe principiul conform căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului. […]

(16) În afară de instanța domiciliului pârâtului, ar trebui să existe și alte instanțe autorizate în temeiul unei legături strânse între instanță și acțiune sau în scopul bunei administrări a justiției. […]

[…]

(18) În cazul contractelor de asigurare, contractelor încheiate cu consumatorii și al contractelor de muncă, partea defavorizată trebuie să fie protejată prin norme de competență mai favorabile intereselor sale decât normele generale prevăzute în prezentul regulament.”

4 Secțiunea 4 din capitolul II din acest regulament, intitulată „Competența în materia contractelor încheiate de consumatori”, cuprinde articolele 17-19 din acesta. Articolul 17 alineatele (1) și (3) din regulamentul menționat prevede:

„(1) În ceea ce privește un contract încheiat de o persoană, consumatorul, într-un scop care se poate considera că se situează în afara domeniului său profesional, competența se determină în conformitate cu dispozițiile din prezenta secțiune, fără a se aduce atingere articolului 6 și articolului 7 punctul 5, în cazul în care:

(a) contractul are ca obiect vânzarea de bunuri în rate egale, fixe și eșalonate;

(b) contractul are ca obiect un împrumut rambursabil în rate egale, fixe și eșalonate sau orice altă formă de credit încheiat în scopul finanțării vânzării de bunuri mobile corporale sau

(c) în toate celelalte cazuri, contractul a fost încheiat cu o persoană care desfășoară activități comerciale sau profesionale în statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul sau, prin orice mijloace, își direcționează activitățile spre acel stat membru sau spre mai multe state, inclusiv statul membru respectiv, iar contractul intră în sfera de acțiune a acestor activități.

[…]

(3) Prezenta secțiune nu se aplică în cazul contractelor de transport altele decât cele care, pentru un preț forfetar, oferă o combinație între călătorie și cazare."

5 Articolul 18 alineatul (1) din același regulament prevede:

„Un consumator poate introduce o acțiune împotriva celeilalte părți la contract fie înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia partea în cauză își are domiciliul, fie, indiferent de domiciliul celeilalte părți, înaintea instanțelor din locul unde consumatorul își are domiciliul."

6 Articolul 19 din Regulamentul nr. 1215/2012 are următorul cuprins:

„De la dispozițiile prezentei secțiuni nu se poate deroga decât prin convenții:

1. ulterioare nașterii litigiului;

2. care permit consumatorului să sesizeze alte instanțe decât cele prevăzute în cadrul prezentei secțiuni sau

3. încheiate între consumator și cealaltă parte la contract, ambii având la data încheierii contractului domiciliul sau reședința obișnuită în același stat membru, convenții care atribuie competență instanțelor din statul membru respectiv, cu condiția ca aceste convenții să nu fie interzise de legislația statului membru în cauză."

7 Articolul 25 alineatul (4) din acest regulament prevede:

„Convențiile atributive de competență, precum și prevederile similare din actele constitutive ale unui trust nu au efect juridic dacă sunt contrare dispozițiilor articolului 15, 19 sau 23 ori dacă instanțele de la competența cărora acestea derogă au competență exclusivă în temeiul articolului 24."

Regulamentul Roma I

8 Potrivit considerentelor (7), (28) și (30) ale Regulamentului (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (JO 2008, L 177, p. 6, rectificare în JO 2009, L 309, p. 87, denumit în continuare „Regulamentul Roma I"):

„(7) Domeniul de aplicare material și dispozițiile prezentului regulament ar trebui să fie concordante cu Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială [(JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74)] (Bruxelles I) și cu Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale («Roma II») [(JO 2007, L 199, p. 40)].

[…]

(28) Este important să se asigure că drepturile și obligațiile care constituie un instrument financiar nu sunt reglementate de norma generală aplicabilă contractelor încheiate cu consumatorii, întrucât aceasta ar putea conduce la aplicarea unor legi diferite pentru fiecare instrument emis și, prin urmare, ar schimba natura acestora și ar împiedica tranzacționarea și ofertarea lor fungibilă.

[…]

(30) În sensul prezentului regulament, instrumentele financiare și valorile mobiliare negociabile reprezintă instrumentele menționate la articolul 4 din Directiva 2004/39/CE [a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare, de modificare a Directivelor 85/611/CEE și 93/6/CEE ale Consiliului și a Directivei 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 93/22/CEE a Consiliului (JO 2004, L 145, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 8, p. 247)]."

9 Articolul 1 din Regulamentul Roma I, intitulat „Domeniul de aplicare material", prevede la alineatul (1) primul paragraf:

„Prezentul regulament se aplică obligațiilor contractuale în materie civilă și comercială, în situațiile în care există un conflict de legi."

10 Articolul 6 din acest regulament, intitulat „Contractele încheiate cu consumatorii", prevede:

„(1) Fără a aduce atingere articolelor 5 și 7, contractul încheiat de o persoană fizică într-un scop care poate fi considerat ca neavând legătură cu activitatea sa profesională («consumatorul») cu o altă persoană, care acționează în exercitarea activității sale profesionale («profesionistul»), este reglementat de legea statului în care își are reședința obișnuită consumatorul, cu condiția ca profesionistul:

(a) să-și desfășoare activitatea comercială sau profesională în țara în care își are reședința obișnuită consumatorul sau

(b) prin orice mijloace, să-și direcționeze activitățile către țara în cauză sau către mai multe țări, printre care și țara în cauză,

și ca respectivul contract să se înscrie în sfera activităților respective.

[…]

(4) Alineatele (1) și (2) nu se aplică următoarelor contracte:

[…]

(d) drepturilor și obligațiilor care constituie un instrument financiar și drepturilor și obligațiilor care constituie clauzele și condițiile care reglementează emisiunea sau oferta publică și ofertele publice de preluare de valori mobiliare negociabile și subscrierea și răscumpărarea de unități ale organismelor de plasament colectiv cu condiția ca aceste activități să nu constituie prestări de servicii financiare;

[…]"

Directiva 2004/39

11 Articolul 4 din Directiva 2004/39, intitulat „Definiții”, prevede la alineatul (1):

„În sensul prezentei directive:

[…]

10. «client» înseamnă orice persoană fizică sau juridică căreia o întreprindere de investiții îi furnizează servicii de investiții și servicii auxiliare;

11. «client profesional» înseamnă orice client care îndeplinește criteriile prevăzute la anexa II;

12. «client obișnuit» înseamnă un client care nu este profesional;

[…]

17. «instrumente financiare» înseamnă instrumentele menționate la anexa I secțiunea C;

[…]”

12 Sub titlul „Instrumente financiare”, secțiunea C din anexa I la Directiva 2004/39 expunea lista instrumentelor financiare vizate de această directivă, printre care se numărau, la punctul 9 din această secțiune, „contractele financiare pentru diferențe (*financial contracts for differences*)”.

13 Sub titlul „Categorii de clienți considerați profesioniști”, secțiunea I din anexa II la Directiva 2004/39 preciza:

„Sunt considerați ca profesionali pentru toate serviciile și activitățile de investiții și instrumentele financiare în sensul prezentei directive:

1. Entitățile care trebuie autorizate sau reglementate pentru a opera pe piețele financiare. Lista următoare se înțelege ca incluzând toate entitățile autorizate care exercită activități caracteristice entităților menționate, […]:
   (a) Instituții de credit
   (b) Întreprinderi de investiții
   (c) Alte instituții financiare autorizate sau reglementate

   […]

2. Marile întreprinderi care întrunesc două din următoarele criterii, la nivel individual:

   – totalul bilanțului: 20 milioane euro,

   – cifra de afaceri netă: 40 milioane euro,

   – capitaluri proprii: 2 milioane euro;

3. Guvernele naționale și regionale, organismele publice care gestionează datoria publică, băncile centrale, instituțiile internaționale și supranaționale, precum Banca Mondială, [Fondul Monetar Internațional (FMI), Banca Centrală Europeană (BCE), Banca Europeană de Investiții (BEI)] și celelalte organizații internaționale similare.

4. Alți investitori instituționali […]

Entitățile menționate anterior sunt considerate profesionale. Cu toate acestea, acestea trebuie să poată solicita tratamentul rezervat clienților neprofesionali, iar întreprinderile de investiții pot accepta să le acorde un nivel de protecție mai ridicat. În cazul în care clientul unei întreprinderi de investiții este o întreprindere în sensul dispozițiilor menționate anterior, întreprinderea de investiții trebuie să îl informeze, înainte de a-i furniza vreun serviciu, că este considerat, pe baza informațiilor de care dispune, client profesional și că va fi tratat ca atare, în afara cazurilor în care se convine altfel. […]

[…]"

14 Sub titlul „Clienți care pot fi considerați profesionali la cererea lor", secțiunea II din anexa II la această directivă cuprindea punctul II. 1, intitulat „Criterii de identificare". Acest punct prevedea:

„[…]

Prin urmare, întreprinderile de investiții trebuie să fie autorizate să trateze oricare dintre acești clienți ca și client profesional, cu condiția respectării criteriilor și procedurii prezentate în continuare. Cu toate acestea, nu trebuie să se presupună că acești clienți posedă cunoștințe și o experiență de piață comparabile cu cele ale clienților menționați în secțiunea I.

Această diminuare a protecției […] nu este considerată valabilă decât cu condiția [unei] evalu[ări] adecvat[e] […]

[…]

În cadrul acestei evaluări, trebuie să fie reunite cel puțin două din următoarele criterii:

1. clientul a efectuat în medie 10 tranzacții de o mărime semnificativă pe trimestru în ultimele 4 trimestre anterioare pe piața respectivă;

2. valoarea portofoliului de instrumente financiare al clientului, definit ca fiind compus din depozitele bancare și instrumentele financiare, depășește 500 000 euro;

3. clientul ocupă de cel puțin un an sau a ocupat timp de cel puțin un an, în sectorul financiar, o poziție profesională care necesită o cunoaștere a tranzacțiilor sau a serviciilor în cauză."

Litigiul principal și întrebarea preliminară

15 Doamna Petruchová are domiciliul pe teritoriul Cehiei. FIBO este o societate de brokeraj de drept cipriot care își desfășoară activitatea în calitate de profesionist în domeniul valorilor mobiliare.

16 La 2 octombrie 2014, doamna Petruchová a încheiat, la distanță, cu FIBO un contract-cadru (denumit în continuare „contractul-cadru") având ca obiect să îi permită efectuarea de operațiuni pe piața internațională de schimb valutar FOREX (*Foreign Exchange*) (denumită în continuare „piața FOREX") prin plasarea unor ordine de cumpărare și de vânzare a valutei de bază pe care FIBO urma să le execute prin intermediul platformei sale de schimb online.

17 În acest scop, contractul-cadru prevedea încheierea, între doamna Petruchová și FIBO, a unor contracte individuale, calificate drept contracte financiare pentru diferențe (denumite în continuare „CFD"), care constituie instrumente financiare având ca obiectiv obținerea de beneficii din diferența dintre cursurile de schimb aplicabile la cumpărarea și, respectiv, la vânzarea valutei de bază în raport cu valuta de schimb.

18 Deși este posibilă efectuarea de tranzacții pe piața FOREX cu fonduri proprii, doamna Petruchová a recurs la posibilitatea de a opera prin „loturi”, un lot având o valoare de 100 000 de dolari americani (USD) (aproximativ 88 000 de euro), prin utilizarea efectului de levier. Acest mecanism i-a permis să opereze cu un volum mai mare de fonduri decât cel pe care îl avea la dispoziție. Astfel, atunci când deschidea poziția sa prin cumpărarea valutei de bază, ea contracta un împrumut de la FIBO, pe care îl rambursa prin închiderea poziției sale prin intermediul vânzării valutei de bază.

19 Clauza 30 din contractul-cadru prevedea o convenție atributivă de competență în favoarea instanțelor cipriote.

20 La 3 octombrie 2014, doamna Petruchová a încheiat cu FIBO un CFD în temeiul căruia a plasat un ordin de cumpărare a unui număr de 35 de loturi la un curs de schimb stabilit în raport cu yenul japonez (JPY).

21 Din cauza executării unui număr mare de ordine în sistemul de tranzacții al FIBO, ordinul plasat de doamna Petruchová a fost executat de această societate cu o întârziere de 16 secunde, în cursul căreia a intervenit o fluctuație a cursului de schimb USD/JPY pe piața FOREX. În consecință, achiziționarea de către FIBO a sumei în dolari americani dispusă de doamna Petruchová a fost efectuată la un alt curs de schimb USD/JPY decât cel pe care doamna Petruchová îl acceptase prin confirmarea ordinului său de cumpărare.

22 Potrivit doamnei Petruchová, în cazul în care ordinul său de cumpărare a valutei de bază ar fi fost executat la timp, iar nu cu întârziere, ar fi realizat un profit de trei ori mai ridicat.

23 În aceste împrejurări, la 12 octombrie 2015, doamna Petruchová a introdus o acțiune la Krajský soud v Ostravě (Curtea Regională din Ostrava, Republica Cehă), invocând o îmbogățire fără justă cauză a FIBO.

24 Astfel cum reiese din decizia de trimitere, doamna Petruchová, considerându-se un „consumator”, în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, a sesizat instanța de la domiciliul său. De asemenea, aceasta a estimat că, în conformitate cu articolul 19 punctul 1 și cu articolul 25 alineatul (4) din acest regulament, o convenție atributivă de competență încheiată cu un consumator înainte de nașterea litigiului era lipsită de efect.

25 Prin ordonanța din 29 septembrie 2016, Krajský soud v Ostravě (Curtea Regională din Ostrava) a respins acțiunea doamnei Petruchová. Această instanță a reținut că, în speță, convenția atributivă de competență care figura în clauza 30 din contractul-cadru era valabilă și că, în consecință, nu dispunea de competența internațională de a se pronunța asupra litigiului aflat pe rolul său. Potrivit instanței menționate, doamna Petruchová nu avea calitatea de „consumator” în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, din moment ce nu încheiase CFD-ul în cauză pentru satisfacerea necesităților sale personale, dispunea de cunoștințele necesare și de expertiza cerută pentru a încheia CFD-uri, acționase în scopul de a obține un profit și fusese avertizată cu privire la riscurile aferente CFD-urilor și la caracterul inadecvat al acestor contracte pentru „clienții obișnuiți”, în sensul articolului 4 alineatul (1) punctul 12 din Directiva 2004/39. În subsidiar, Krajský soud v Ostravě (Curtea Regională din Ostrava) a apreciat că articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 trebuia interpretat în același mod ca articolul 6 din Regulamentul Roma I pentru a menține uniformitatea regimurilor juridice referitoare la normele privind conflictul de legi și la stabilirea competenței internaționale în materia contractelor încheiate de consumatori. Or, instrumentele financiare ar fi excluse din domeniul de aplicare al acestei din urmă dispoziții.

26 Prin ordonanța din 17 ianuarie 2017, Vrchní soud v Olomouci (Curtea Superioară din Olomouc, Republica Cehă) a confirmat ordonanța dată de Krajský soud v Ostravě (Curtea Regională din Ostrava).

27 În aceste condiții, doamna Petruchová a formulat recurs împotriva primei ordonanțe în fața instanței de trimitere, Nejvyšší soud (Curtea Supremă, Republica Cehă).

28 Instanța de trimitere arată că, chiar dacă doamna Petruchová ar trebui să fie considerată consumator, în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, clauza 30 din contractul-cadru prin care se recunoaște competența exclusivă a instanțelor cipriote nu ar avea efect.

29 Instanța menționată amintește în această privință că, în conformitate cu articolul 25 alineatul (4) din acest regulament, convențiile atributive de competență nu au efect juridic dacă sunt contrare dispozițiilor articolului 19 din regulamentul menționat. Acest din urmă articol nu ar permite să se deroge de la dispozițiile secțiunii 4 din capitolul II din acesta, care reglementează competența în materia contractelor încheiate de consumatori, decât prin convenții ulterioare nașterii litigiului, convenții care permit consumatorului să sesizeze alte instanțe decât cele indicate în această secțiune 4 sau convenții care, fiind încheiate între consumator și cealaltă parte la contract care au, la momentul încheierii contractului, domiciliul sau reședința obișnuită în același stat membru, atribuie competența instanțelor din acest stat membru.

30 Or, potrivit instanței de trimitere, clauza 30 din contractul-cadru nu îndeplinește niciuna dintre aceste condiții, din moment ce, în primul rând, contractul-cadru a fost încheiat înainte de nașterea litigiului, în al doilea rând, convenția atributivă de competență o privează pe doamna Petruchová de dreptul prevăzut la articolul 18 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 de a sesiza instanțele din statul membru în care are domiciliul și, în al treilea rând, părțile la procedură aveau, la momentul încheierii contractului-cadru, domiciliul și, respectiv, sediul social în state membre diferite.

31 În acest context, instanța de trimitere ridică problema interpretării noțiunii de „consumator” în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 și a aspectului dacă o persoană în situația doamnei Petruchová poate fi calificată astfel. În această privință, instanța menționată consideră că instanțele cehe inferioare au interpretat această noțiune în mod eronat.

32 Astfel, în primul rând, în opinia instanței de trimitere, un „client obișnuit”, în sensul articolului 4 alineatul (1) punctul 12 din Directiva 2004/39, nu este în mod necesar un „consumator”, în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, în măsura în care aceste două acte de drept derivat sunt diferite în ceea ce privește domeniul lor de aplicare, iar un „client obișnuit” în sensul primului dintre aceste acte poate fi un profesionist în sensul celui de al doilea.

33 În al doilea rând, instanța de trimitere arată că, deși este necesar să se asigure menținerea uniformității regimurilor juridice referitoare la normele privind conflictul de legi și la stabilirea competenței internaționale în materia contractelor încheiate de consumatori, articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 nu ar trebui să fie interpretat în același mod ca articolul 6 alineatul (1) din Regulamentul Roma I, din moment ce aceste regulamente nu au același obiect, primul reglementând aspectele procedurale, iar cel de al doilea tratând problematica conflictelor de legi pentru a stabili dreptul material aplicabil. Astfel, dispozițiile secțiunii 4 din capitolul II din Regulamentul nr. 1215/2012 ar fi aplicabile contractelor privind instrumentele financiare și de investiții, dat fiind că numai anumite contracte de transport sunt excluse din domeniul de aplicare al acestei secțiuni.

34 În această privință, ar reieși de asemenea din Hotărârea Curții din 28 ianuarie 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37), că articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 nu restrânge protecția consumatorilor în materie de instrumente financiare și de investiții.

35 În sfârșit, în al treilea rând, instanța de trimitere consideră că este lipsită de relevanță, pentru calificarea drept „consumator” în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, împrejurarea că operațiunile efectuate au o valoare ridicată, că persoana în cauză dispune de cunoștințe și de o expertiză speciale ori că respectivul contract este complex, atipic sau prezintă pentru această persoană riscuri de care a fost avertizată.

36 În aceste condiții, Nejvyšší soud (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. [1215/2012] trebuie interpretat în sensul că o persoană precum reclamanta din litigiul principal, care efectuează tranzacții [pe piața FOREX], pe baza propriilor dispoziții, dar prin intermediul unui terț care are calitatea de profesionist în activitatea respectivă, trebuie considerată consumator în temeiul prevederii respective?”

Cu privire la întrebarea preliminară

37 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 trebuie interpretat în sensul că o persoană fizică care, în temeiul unui contract precum un CFD încheiat cu o societate de brokeraj, efectuează operațiuni pe piața FOREX prin acest intermediar poate fi calificată drept „consumator”, în sensul acestei dispoziții, și dacă, în vederea acestei calificări, sunt relevanți factori precum valoarea operațiunilor efectuate în temeiul unor astfel de contracte, importanța riscurilor de pierderi financiare legate de încheierea acestora, eventualele cunoștințe sau expertiza respectivei persoane în domeniul instrumentelor financiare ori comportamentul său activ în cadrul unor astfel de operațiuni, precum și faptul că instrumentele financiare nu intră sub incidența articolului 6 din Regulamentul Roma I sau că această persoană este un „client obișnuit”, în sensul articolului 4 alineatul (1) punctul 12 din Directiva 2004/39.

38 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în măsura în care Regulamentul nr. 1215/2012 a abrogat și a înlocuit Regulamentul nr. 44/2001, interpretarea dată de Curte în ceea ce privește dispozițiile acestui din urmă regulament este valabilă și pentru Regulamentul nr. 1215/2012 atunci când dispozițiile celor două instrumente ale dreptului Uniunii pot fi calificate ca fiind echivalente (Hotărârea din 15 noiembrie 2018, Kuhn, C-308/17, EU:C:2018:911, punctul 31 și jurisprudența citată). Acesta este, printre altele, cazul articolelor 15-17 din Regulamentul nr. 44/2001 și al articolelor 17-19 din Regulamentul nr. 1215/2012.

39 Potrivit jurisprudenței Curții, articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 este aplicabil în ipoteza în care sunt îndeplinite trei condiții, și anume, în primul rând, o parte contractantă are calitatea de consumator care acționează într-un cadru ce se poate considera că se situează în afara domeniului său profesional, în al doilea rând, contractul dintre un asemenea consumator și un profesionist a fost efectiv încheiat și, în al treilea rând, un asemenea contract face parte din una dintre categoriile vizate la alineatul (1) literele (a)-(c) al articolului 17 menționat. Aceste condiții trebuie să fie îndeplinite în mod cumulativ, astfel încât, dacă una dintre cele trei condiții nu este îndeplinită, competența nu poate fi determinată potrivit normelor în materia contractelor încheiate de consumatori (a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 decembrie 2015, Hobohm, C-297/14, EU:C:2015:844, punctul 24 și jurisprudența citată).

40 Astfel cum reiese din decizia de trimitere, întrebarea adresată Curții în prezenta cauză privește prima dintre aceste trei condiții, și anume calitatea de „consumator” a unei părți contractuale.

41 În această privință, Curtea a precizat că noțiunea de „consumator”, în sensul articolelor 17 și 18 din Regulamentul nr. 1215/2012, trebuie să fie interpretată în mod restrictiv, prin referire la poziția persoanei respective într-un anumit contract, în raport cu natura și cu finalitatea acestuia, iar nu la

situația subiectivă a persoanei menționate, una și aceeași persoană putând fi considerată consumator în cadrul anumitor operațiuni și operator economic în cadrul altor operațiuni (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 ianuarie 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punctul 29 și jurisprudența citată).

42 Curtea a dedus de aici că numai contractele încheiate în afara și independent de orice activitate sau finalitate de natură profesională, în scopul exclusiv de satisfacere a propriilor necesități de consum privat ale unui individ, fac parte din regimul particular prevăzut de regulamentul menționat în materie de protecție a consumatorului ca parte considerată defavorizată (Hotărârea din 25 ianuarie 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punctul 30 și jurisprudența citată).

43 Această protecție specifică nu se justifică în cazul unui contract care are ca scop o activitate profesională, chiar dacă aceasta este prevăzută pentru viitor, deoarece caracterul viitor al unei activități nu afectează cu nimic natura sa profesională (Hotărârea din 14 februarie 2019, Milivojević, C-630/17, EU:C:2019:123, punctul 89 și jurisprudența citată).

44 Rezultă că normele de competență specifice prevăzute la articolele 17-19 din Regulamentul nr. 1215/2012 nu se aplică în principiu decât în ipoteza în care contractul a fost încheiat între părți pentru o altă utilizare decât cea profesională a bunului sau serviciului în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 ianuarie 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punctul 31 și jurisprudența citată).

45 În lumina acestor observații trebuie analizat dacă o persoană care, în temeiul unui contract precum un CFD încheiat cu o societate de brokeraj, efectuează operațiuni pe piața FOREX prin intermediul acestei societăți poate fi calificată drept „consumator” în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012.

46 În această privință, este necesar să se arate că niciun element din decizia de trimitere și nici din dosarul de care dispune Curtea nu indică faptul că încheierea contractului-cadru sau a CFD-ului în cauză ținea de activitatea profesională a doamnei Petruchová. De asemenea, în ședința de audiere a pledoariilor, doamna Petruchová a declarat, fără a fi contrazisă, că, la momentul încheierii acestor contracte, ea era studentă la universitate și lucra pe fracțiune de normă. Potrivit afirmațiilor sale, ea a încheiat contractele menționate în afara activității sale profesionale.

47 Cu toate acestea, astfel cum reiese din decizia de trimitere, se solicită Curții să stabilească dacă, într-o situație precum cea descrisă la punctele 45 și 46 din prezenta hotărâre, unei persoane fizice i se poate refuza calitatea de „consumator”, în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, ca urmare a unor factori precum riscurile legate de încheierea de contracte precum CFD-urile, valoarea tranzacțiilor, eventualele cunoștințe sau expertiza de care dispune această persoană în domeniul instrumentelor financiare ori comportamentului său activ pe piața FOREX.

48 În această privință, în primul rând, trebuie arătat că Curtea a statuat deja că domeniul de aplicare al dispozițiilor secțiunii 4 din capitolul II din Regulamentul nr. 1215/2012, care reglementează competența în materia contractelor încheiate de consumatori, se extinde la toate tipurile de contracte, cu excepția celui precizat la articolul 17 alineatul (3) din acest regulament, și anume contractul de transport, altul decât cel care, pentru un preț forfetar, oferă o combinație între călătorie și cazare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 mai 2019, Pillar Securitisation, C-694/17, EU:C:2019:345, punctul 42).

49 Rezultă de aici că instrumente financiare precum CFD-urile intră în domeniul de aplicare al articolelor 17-19 din Regulamentul nr. 1215/2012.

50 În al doilea rând, Curtea a precizat de asemenea că domeniul de aplicare al dispozițiilor cuprinse în secțiunea 4 din capitolul II din Regulamentul nr. 1215/2012 nu se limitează la valori particulare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 mai 2019, Pillar Securitisation, C-694/17, EU:C:2019:345, punctul 42).

51 Astfel, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 51 din concluzii, dacă articolele 17-19 din Regulamentul nr. 1215/2012 ar trebui interpretate în sensul că nu sunt aplicabile investițiilor financiare importante, investitorul nu va fi în măsură să știe, din moment ce acest regulament nu stabilește un prag dincolo de care valoarea unei tranzacții este considerată importantă, dacă va beneficia de protecția acordată prin aceste dispoziții, ceea ce ar fi contrar voinței legiuitorului Uniunii, exprimată în considerentul (15) al regulamentului menționat, potrivit căruia normele de competență ar trebui să prezinte un mare grad de previzibilitate.

52 Or, Regulamentul nr. 1215/2012 urmărește un obiectiv de securitate juridică ce constă în consolidarea protecției juridice a persoanelor stabilite în Uniunea Europeană, permițând atât reclamantului să identifice cu ușurință instanța pe care o poate sesiza, cât și pârâtului să prevadă în mod rezonabil instanța în fața căreia poate fi acționat în justiție (Hotărârea din 4 octombrie 2018, Feniks, C-337/17, EU:C:2018:805, punctul 34 și jurisprudența citată).

53 Rezultă de aici, ca un corolar al celor ce precedă, și în special din cuprinsul punctului 51 din prezenta hotărâre că împrejurarea, evidențiată în decizia de trimitere, că încheierea de CFD-uri este susceptibilă să cuprindă, pentru un investitor, riscuri importante în ceea ce privește pierderile financiare este, ca atare, lipsită de relevanță pentru calificarea acestuia drept „consumator”, în sensul articolului 17 alineatul (1) din acest regulament.

54 În al treilea rând, în ceea ce privește aspectul dacă cunoștințele și expertiza unei persoane în domeniul în care se încadrează contractul încheiat, precum cele pe care le are doamna Petruchová în privința CFD-urilor în cauza principală, sunt susceptibile să o lipsească de calitatea de „consumator”, în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, este necesar să se arate că, pentru ca unei persoane să îi fie recunoscută această calitate, este suficient ca aceasta să încheie un contract într-un scop care se situează în afara domeniului său profesional. În această privință, dispoziția menționată nu impune condiții suplimentare.

55 Astfel, în măsura în care noțiunea de „consumator”, în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, este definită în opoziție cu noțiunea de „operator economic”, ea are un caracter obiectiv și este independentă de cunoștințele și de informațiile de care persoana în cauză dispune în mod real (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 septembrie 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punctul 21, și Hotărârea din 25 ianuarie 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punctul 39).

56 În această privință, faptul de a considera că calitatea de consumator a unei părți la un contract poate depinde de cunoștințele și de informațiile pe care acesta le deține într-un anumit domeniu, iar nu de împrejurarea că contractul pe care l-a încheiat are sau nu ca obiectiv satisfacerea necesităților sale personale, ar însemna raportarea la situația subiectivă a acestei părți la contract. Or, potrivit jurisprudenței citate la punctul 41 din prezenta hotărâre, calitatea de „consumator” a unei persoane trebuie examinată având în vedere numai poziția acesteia din urmă într-un contract determinat, ținând seama de natura și de finalitatea acestuia.

57 În al patrulea rând, trebuie precizat că comportamentul activ, pe piața FOREX, al unei persoane care își plasează ordinele prin intermediul unei societăți de brokeraj și care rămâne, pentru acest motiv, responsabilă pentru randamentul investițiilor sale este, ca atare, lipsit de incidență asupra calificării persoanei respective drept „consumator” în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012.

58 Astfel, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 53 din concluziile sale, articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 nu impune ca un consumator să se comporte într-un mod special în cadrul unui contract încheiat pentru un scop care se situează în afara domeniului său profesional.

59 În consecință, deși este de competența instanței de trimitere să determine dacă, în cadrul raporturilor sale contractuale cu FIBO, doamna Petruchová a acționat efectiv în afara și independent de orice activitate de natură profesională și să deducă de aici concluziile în ceea ce privește calitatea de „consumator” a acesteia, trebuie să se precizeze că, în vederea acestei calificări, factori precum valoarea operațiunilor efectuate în temeiul unor contracte precum CFD-urile, importanța riscurilor de pierderi financiare legate de încheierea unor astfel de contracte, eventualele cunoștințe sau expertiza doamnei Petruchová în domeniul instrumentelor financiare ori comportamentul său activ în cadrul unor astfel de operațiuni sunt, ca atare, în principiu, lipsite de relevanță.

60 Acestea fiind precizate, este necesar să se examineze totodată, în vederea calificării unei persoane drept „consumator”, în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, pe de o parte, pertinența excluderii instrumentelor financiare din domeniul de aplicare al articolului 6 din Regulamentul Roma I și, pe de altă parte, relevanța calității de „client obișnuit”, în sensul articolului 4 alineatul (1) punctul 12 din Directiva 2004/39, a acestei persoane.

61 Astfel, pentru a se asigura respectarea obiectivelor urmărite de legiuitorul Uniunii în domeniul contractelor încheiate de consumatori, precum și coerența dreptului Uniunii, noțiunea de „consumator” cuprinsă în alte reglementări din dreptul Uniunii se poate dovedi relevantă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 ianuarie 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punctul 28).

62 Prin urmare, trebuie să se observe, în primul rând, că, deși noțiunea de „consumator” este definită la articolul 6 alineatul (1) din Regulamentul Roma I în termeni aproape identici cu cei ai articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, în măsura în care această primă dispoziție prevede că se aplică „[unui] contract încheiat de o persoană fizică într-un scop care poate fi considerat ca neavând legătură cu activitatea sa profesională”, articolul 6 alineatul (4) litera (d) din Regulamentul Roma I, interpretat în lumina considerentelor (28) și (30) ale acestuia, exclude de la normele aplicabile contractelor de consum stabilite la articolul 6 alineatele (1) și (2) din acest regulament, „drepturile și obligațiile care constituie instrumente financiare”. Or, astfel cum reiese din considerentul (30) al regulamentului menționat, instrumentele financiare în sensul Regulamentului Roma I sunt cele care sunt vizate la articolul 4 din Directiva 2004/39, printre care figurează CFD-urile, astfel cum se prevede la punctul 9 din secțiunea C din anexa I la această directivă.

63 Deși reiese, desigur, din considerentul (7) al Regulamentului Roma I că domeniul de aplicare material și dispozițiile acestui regulament ar trebui să fie concordante cu Regulamentul nr. 44/2001, căruia i-a succedat Regulamentul nr. 1215/2012, nu rezultă totuși că dispozițiile Regulamentului nr. 1215/2012 ar trebui să fie interpretate în lumina dispozițiilor Regulamentului Roma I. În niciun caz coerența urmărită de legiuitorul Uniunii nu poate conduce la o interpretare a dispozițiilor Regulamentului nr. 1215/2012 care nu are legătură cu sistemul și cu obiectivele acestuia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 ianuarie 2014, Kainz, C-45/13, EU:C:2014:7, punctul 20).

64 Or, trebuie să se constate că Regulamentul Roma I și Regulamentul nr. 1215/2012 urmăresc obiective distincte. În timp ce Regulamentul Roma I se aplică, în conformitate cu articolul 1 alineatul (1) primul paragraf, obligațiilor contractuale în materie civilă și comercială, în situații în care există un conflict de legi, pentru a stabili dreptul material aplicabil, Regulamentul nr. 1215/2012 urmărește să stabilească normele care permit să se determine instanța competentă să se pronunțe cu privire la un litigiu în materie civilă și comercială, care are ca obiect în special un contract încheiat între un profesionist și o persoană care acționează într-un scop care se situează în afara domeniului său profesional, astfel încă să o protejeze pe aceasta din urmă într-o astfel de situație (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 mai 2019, Pillar Securitisation, C-694/17, EU:C:2019:345, punctul 42).

65 În această privință, în măsura în care, astfel cum s-a constatat la punctele 48 și 49 din prezenta hotărâre, instrumente financiare precum CFD-urile intră în domeniul de aplicare al articolelor 17-19 din Regulamentul nr. 1215/2012, faptul de a refuza consumatorului o protecție procedurală pentru simplul motiv că o astfel de protecție nu îi este furnizată în materia conflictului de legi ar fi contrar obiectivelor acestui regulament.

66 Rezultă că excluderea instrumentelor financiare din domeniul de aplicare al articolului 6 din Regulamentul Roma I nu influențează calificarea unei persoane drept „consumator” în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012.

67 În al doilea rând, în ceea ce privește relevanța, în vederea acestei calificări, a faptului că persoana în cauză este un „client obișnuit”, în sensul articolului 4 alineatul (1) punctul 12 din Directiva 2004/39, trebuie amintit că această dispoziție definește „clientul obișnuit” ca fiind „un client care nu este profesional”. În temeiul punctului 11 al acestui articol 4 alineatul (1), un client profesional este „orice client care respectă criteriile prevăzute în anexa II” la directiva menționată.

68 În conformitate cu secțiunea I din anexa II la Directiva 2004/39, în sensul acestei directive, sunt considerați profesioniști, pentru toate serviciile și pentru activitățile de investiții și instrumentele financiare, în primul rând, entitățile care sunt obligate să fie autorizate sau reglementate pentru a opera pe piețele financiare, cum ar fi instituțiile de credit sau întreprinderile de investiții, în al doilea rând, marile întreprinderi care îndeplinesc două dintre cele trei criterii, și anume un bilanț total de 20 de milioane de euro, o cifră de afaceri netă de 40 de milioane de euro și capitaluri proprii care ating 2 milioane de euro, în al treilea rând, entitățile sau instituțiile publice, cum ar fi guvernele naționale, băncile centrale sau Banca Mondială, și, în al patrulea rând, alți investitori instituționali. Entitățile care fac parte din una dintre aceste patru categorii pot solicita însă să fie tratate ca neprofesionale.

69 În temeiul secțiunii II din anexa II la Directiva 2004/39, clienții, alții decât cei menționați în secțiunea I din această directivă, pot fi tratați ca profesionali la cerere. Pentru a putea fi tratat ca profesional, clientul, care nu poate fi prezumat că are cunoștință și o experiență comparabile cu cele ale clienților profesionali, trebuie să facă obiectul unei evaluări prealabile adecvate. Atribuirea calității de client profesional presupune astfel că s-a verificat dacă acesta întrunește cel puțin două dintre cele trei criterii printre care figurează, în primul rând, faptul de a fi efectuat în medie zece tranzacții cu o mărime semnificativă pe trimestru în ultimele patru trimestre anterioare, în al doilea rând, faptul că valoarea portofoliului său de instrumente financiare depășește 500 000 de euro sau, în al treilea rând, faptul că a ocupat timp de cel puțin un an o poziție profesională în sectorul financiar.

70 În aceste condiții, este necesar să se arate că „clientul”, în sensul articolului 4 alineatul (1) punctul 10 din Directiva 2004/39, independent de calitatea sa de „client profesional” sau de „client obișnuit”, este înțeles ca fiind „orice persoană fizică sau juridică căreia o întreprindere de investiții îi furnizează servicii de investiții și servicii auxiliare”.

71 Prin urmare, spre deosebire de „consumator”, care, astfel cum rezultă din articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, este o persoană fizică, „clientul obișnuit”, în sensul articolului 4 alineatul (1) punctul 12 din Directiva 2004/39, poate fi și o persoană juridică.

72 În special, după cum a arătat în esență domnul avocat general la punctul 85 din concluziile sale, clienții obișnuiți pot fi entități juridice care nu au îndeplinit două dintre cele trei criterii care le permit să fie asimilați unor clienți profesionali și să fie tratați ca atare în temeiul dispozițiilor secțiunii II din anexa II la Directiva 2004/39 sau entități juridice care, deși sunt considerate clienți profesionali, au solicitat să fie tratați ca neprofesionali în temeiul secțiunii I din anexa II la Directiva 2004/39.

73 De aici rezultă de asemenea că aprecierea drept „client obișnuit”, în sensul articolului 4 alineatul (1) punctele 10 și 12 din Directiva 2004/39, nu este condiționată de inexistența unei activități comerciale a persoanei în cauză, spre deosebire de calificarea drept „consumator”, în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012.

74 În plus, calificarea drept „consumator” și cea drept „client obișnuit”, prevăzute de aceste dispoziții, urmăresc obiective diferite.

75 Astfel, prima dintre aceste calificări acordă, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 64 din prezenta hotărâre, o protecție în cadrul stabilirii instanței competente să se pronunțe asupra unui litigiu în materie civilă și comercială, în timp ce al doilea urmărește, astfel cum reiese din dispozițiile secțiunii I din anexa II la Directiva 2004/39, să protejeze investitorul în special în ceea ce privește conținutul informațiilor pe care întreprinderea de investiții este obligată să i le furnizeze.

76 În consecință, deși nu poate fi exclus ca un „client obișnuit”, în sensul articolului 4 alineatul (1) punctul 12 din Directiva 2004/39, să poată fi calificat drept „consumator”, în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012, dacă este o persoană fizică ce acționează în afara oricărei activități comerciale, aceste două noțiuni, ținând seama de diferențele în ceea ce privește domeniul lor de aplicare și obiectivele urmărite de dispozițiile care le prevăd, nu se suprapun perfect.

77 Rezultă că calitatea de „client obișnuit”, în sensul articolului 4 alineatul (1) punctul 12 din Directiva 2004/39, a unei persoane este, ca atare, în principiu, lipsită de relevanță în vederea calificării acesteia drept „consumator” în sensul articolului 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012.

78 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1215/2012 trebuie interpretat în sensul că o persoană fizică care, în temeiul unui contract precum un CFD încheiat cu o societate de brokeraj, efectuează operațiuni pe piața FOREX prin intermediul acestei societăți trebuie calificată drept „consumator”, în sensul acestei dispoziții, dacă încheierea acestui contract nu ține de activitatea profesională a acestei persoane, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere. În vederea acestei calificări, pe de o parte, factori precum valoarea operațiunilor efectuate în temeiul unor contracte precum CFD-urile, importanța riscurilor de pierderi financiare legate de încheierea unor astfel de contracte, eventuale cunoștințe sau expertiza persoanei respective în domeniul instrumentelor financiare ori comportamentul său activ în cadrul unor astfel de operațiuni sunt, ca atare, în principiu, nerelevante și, pe de altă parte, faptul că instrumentele financiare nu intră sub incidența articolului 6 din Regulamentul Roma I sau că această persoană este un „client obișnuit”, în sensul articolului 4 alineatul (1) punctul 12 din Directiva 2004/39, este, ca atare, în principiu, lipsit de incidență.

Cu privire la cheltuielile de judecată

79 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că o persoană fizică care, în temeiul unui contract financiar pentru diferențe încheiat cu o societate de brokeraj, efectuează operațiuni pe piața internațională de schimb valutar FOREX (*Foreign Exchange*) prin intermediul acestei societăți trebuie calificată drept „consumator”, în sensul acestei dispoziții, dacă

încheierea acestui contract nu ține de activitatea profesională a acestei persoane, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere. În vederea acestei calificări, pe de o parte, factori precum valoarea operațiunilor efectuate în temeiul unor contracte precum contractele financiare pentru diferențe, importanța riscurilor de pierderi financiare legate de încheierea unor astfel de contracte, eventuale cunoștințe sau expertiza persoanei respective în domeniul instrumentelor financiare ori comportamentul său activ în cadrul unor astfel de operațiuni sunt, ca atare, în principiu, nerelevante și, pe de altă parte, faptul că instrumentele financiare nu intră sub incidența articolului 6 din Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) sau că această persoană este un „client obișnuit”, în sensul articolului 4 alineatul (1) punctul 12 din Directiva 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare, de modificare a Directivelor 85/611/CEE și 93/6/CEE ale Consiliului și a Directivei 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 93/22/CEE a Consiliului este, ca atare, în principiu, lipsit de incidență.

Semnături